

NTK III. évfolyam tantárgy-pedagógia előadás 2019. szeptember 23.

Átmenet óvodából az iskolába.

A magyar zenei nevelés alapelvei, a kodályi koncepció.

előadó: Szesztay Zsuzsa adjunktus

Átmenet óvodából az iskolába

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (ÓNOAP)

„Az óvodával, annak zenéjével foglalkozni nem mellékes kis pedagógiai kérdés, hanem országépítés.”

Kodály Zoltán

- ❖ éneklési készség
- ❖ hallásfejlesztés
- ❖ ritmusérzék fejlesztése
- ❖ mozgás- és térforma
- ❖ zenei formaérzék
- ❖ zenei alkotókedv

Átmenet óvodából az iskolába

Az óvodai zenei nevelés meghatározó személyiségei:

- ❖ Kodály Zoltán (1882-1967)
- ❖ Forrai Katalin (1926-2004)
- ❖ M. Dietrich Helga és még sokan mások

Átmenet óvodából az iskolába

A 6-7 éves, óvodába járt gyermek zenei iskolaérettségének mutatói:

Ritmus

- ❖ Az egyenletes lüktetést érzékelteti.
- ❖ A dalok ritmusát érzékelteti.
- ❖ Ismeri a mérőütés és ritmus különbségét.
- ❖ „Belső ének” mellett képes a dal ritmusát hangoztatni (ritmuselvonás).
- ❖ Négyes lüktetésű ritmusmotívumokat visszatapsol (visszhang).
- ❖ Énekét egyszerű ritmussal tudja kíséni (makacs ritmus=osztinató).

Átmenet óvodából az iskolába

Dallam

- ❖ Ismeri a magas-mély fogalmát.
- ❖ Átveszi a dal kezdőhangját.
- ❖ Két (s-m), három (l-s-m) hangú dalok dallammozgását kezével tudja követni.
- ❖ Képes a jól ismert dalokat lalázva énekelni (dallamelvonás).
- ❖ Képes rövid dallammotívumot visszaénekelni, lalázni.
- ❖ A jellegzetes motívummal kezdődő dalokat felismeri.

Átmenet óvodából az iskolába

Komplex képességek

- ❖ Ismeri a *halk-hangos, lassú-gyors* megnevezéseket (énekelve, mondókázva).
- ❖ *Belső hallás* alapján képes ének-néma ének váltakoztatására.
- ❖ Tud dallamot *elbújtatni* és *visszahívni*.
- ❖ Fejlett *hangszínérzéke* van (tárgyak, hangszerek, társai hangja).
- ❖ Megérzi az egymást követő motívumok időtartamát.
- ❖ Egyszerű rögtönzések (improvizáció, alkotás).

Átmenet óvodából az iskolába

Mozgókészség

- ❖ Körjáték, egyenletes járás.
- ❖ Táncos mozgások: ugrás, szökellés, sarokkoppantás ...
- ❖ Ritmushangszerekkel kísérik az éneket.

Zenehallgatás

- ❖ 1-3 percig csendben, figyelmesen hallgatja az óvónő énekét, hangszeres játékát.

Átmenet óvodából az iskolába

Az óvodai zenei nevelés hatásai: előkészíti az írást, olvasást, számolást és a nyelvtant.

- ❖ Az éneklés során pontos kiejtés, jobb tagolás, tiszta hangzóejtés magán- és mással hangzók összekötése a betűk összeolvasását könnyíti meg.
- ❖ Mondókák hangsúlyos, tagolt mondása szótagolást segíti.
- ❖ Sok szavat és fogalmat ismer meg a gyermek a játékok során szövegértést könnyíti.
- ❖ Tér- és forma változik a játékok során számlálást, matematikai fogalmak elmélyülését támogatja.

Átmenet óvodából az iskolába

A gyermek számára nehézséget okozhat a kezdeti időszakban:

- ❖ Új tanító/nevelő, új társak, új környezet.
- ❖ Új napirend, mozgáskorlátozás: toleráló- és alkalmazkodó képesség.

És a tanító számára:

- ❖ Különböző adottságú és szociokulturális háttérű gyerekek összeszoktatása.

Átmenet óvodából az iskolába

A zenei fejlesztés folytatása az iskolában:

- ❖ A zenei elemeket aktív énekléssel figyelik meg, tudatosítják, új szituációba helyezik.
- ❖ Irányított, közös éneklés, daltanulás.
- ❖ Zeneművek, dalok értésére és élvezetére nevel.
- ❖ Elsajátítják a zenei írás-olvasást.
- ❖ Az improvizálás a tanult zenei elemek variációs felhasználásával történik, nemcsak az önkifejezés vágyával.
- ❖ Fokozatosan térnek át a többszólamúságra, a vokális és a hangszeres zene megismerésére, elsajátítására.

Az alsó tagozatos ének-zene oktatás kezdete

Az első osztály kezdeti időszakának zenei feladatai:

- ❖ Játékdal-anyag fokozatos bővítése globális daltanítási módszerrel.
- ❖ Legyen közös dalanyag!
- ❖ A dalok játszása (körjáték, fogyó-gyarapodó, kifordulós kör, kergetők, párbeszéd és felelgetős, párválasztós, stb.)
- ❖ Sok mozgás, élményközpontúság.
- ❖ Tanító éneklése, megfelelő hangmagasság és hangerő.
- ❖ „Morgós” gyermek.

Az alsó tagozatos ének-zene oktatás kezdete

- ❖ A tanító tartsa meg az ének-zene órákat! A gyermeknek szüksége van akár naponta az éneklésre: szorongásait, feszültségeit az éneklés, az énekes játékok, a zenehallgatás oldja!
- ❖ Kellemes közösség kialakítása, egymás megismerése: erre kiválóan alkalmasak a dalos játékok, párválasztós körjátékok.
- ❖ Közös dalkincs kialakítása: az óvodából hozott dalok összegyűjtése és az újabbak hallás utáni tanítása.
- ❖ Egységes éneklési stílus kialakítása és az éneklés helyes szokásainak elsajátítása: alkalmazkodás a tanító vezényszavához, tempótartás, közepes hangerő, szép testtartás, jó hangzóformálás, helyes légzés és levegővétel.

Az alsó tagozatos ének-zene oktatás kezdete

- ❖ Az óvodából hozott ismeretek, képességek, készségek megismerése és közel azonos szintre hozása.
- ❖ A ritmikai és dallamismeretekhez szükséges alapfeltételek megteremtése az órákra tervezett játékos képességfejlesztőkkel.
- ❖ Zenei élmény nyújtása énekes és hangszeres zenehallgatással.
- ❖ A tanterem berendezése lehetőleg olyan legyen, hogy az órán bármikor kört tudjanak alakítani: az egész osztály együtt játszhasson.

Az alsó tagozatos ének-zene oktatás kezdete

Iskolakezdekortől a zenei nevelés fő feladata, hogy a tanulók képességeit zenei ismeretszerzésre alkalmassá tegye.

- Képzetkialakító tevékenység (dallam- és ritmusvisszhang, dallamnévjegy, ritmusnévjegy)
- Zenei emlékkép, zenei ráhatások (A tanító énekeljen!)

A zenei tevékenység előfeltétele a zenei emlékkép, amelyet a sokszor megismétlődő hanghatás hoz létre. Ezt a folyamatot alapnak tekinthetjük a zenei nevelés minden területén.

Az alsó tagozatos ének-zene oktatás kezdete

Zenei képzetek kialakítása:

- Belső hallás fejlesztése.
- A formaérzék fejlődése, a zenei kreativitás előkészítése.

A zenei képzetkialakításban legfontosabb annak a képességnek a kifejlesztése, hogy a tanuló külön tudja választani a szöveg-zene globális egységeként megjelenő dalban az alapvető, tisztán zenei elemeket: a **dallamot** és a **ritmust**.
Dallam- és ritmuselvonás képessége dalazonosítás/dalfelismerés.

A ritmusképletek és dallamrelációk képzetének kialakítása, amelyekre majd az egyes ritmusértékek és dallamhangok tanítását alapozzuk.

Az alsó tagozatos ének-zene oktatás kezdete

- Ritmikai feladatok
 - Metrumérzék fejlesztése, egyenletes lüktetés, mérő.
 - Mérő és dalritmus összekapcsolása: egyénileg és csoportban.
 - Többszólamú érzék és a hangszínérzék fejlesztése (pl. taps, kopogás, ritmushangszerek).
- Dallami feladatok
 - Hangmagasságérzék fejlesztése.
 - Dallamelvonás dallamrajz
 - Hangmagasság változás: magas-mély, a nagyobb hangköztől a kisebb felé.

Átmenet óvodából az iskolába

Ajánlott szakirodalom:

- ❖ Döbrössy János szerk. (2004): *Ének-zene-nevelés*. Trezor Kiadó
- ❖ Falus Iván (2003): *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó
- ❖ Forrai Katalin (1993): *Ének az óvodában*. Editio Musica
- ❖ Forrai Katalin (1970): *Zenei nevelésünk elvei és a gyermek zenei fejlődése iskolába lépésig*. In.: *Átmenetek iskoláskorig*. Magyar Pedagógiai Társaság
- ❖ Dr. Hegyi Ildikó (é.n.): *Fejlődési lépcsőfokok óvodáskorban*. OKKER
- ❖ Kodály Zoltán (1964): *Visszatekintés I-II*. Zeneműkiadó
- ❖ Kodály Zoltán (1954): *A zene mindenkié*. Zeneműkiadó
- ❖ Kovács Barbara (2002): *A zenei fejlesztő játékokról*. Novum Kiadó
- ❖ Dr. Szabó Pál (1970): *Találkozás az iskolával* In.: *Átmenetek iskolás korig*. Magyar Pedagógiai Társaság
- ❖ Szőnyi Erzsébet (1984): *Kodály Zoltán nevelési eszméi*. Tankönyvkiadó

A magyar zenei nevelés alapelvei, a kodályi koncepció

A magyar zenei nevelés alapelvei, a kodályi koncepció

Kodály munkásságának három fő területe:

1. Zeneszerző és karmester
2. Népdalgyűjtés és a népdalok rendszerezése
3. Zenepedagógus:
 - Zenei nevelési filozófiája, hogyan lehet a zenét a gyermek, az ember nevelésének a szolgálatába állítani.
 - Pedagógiai munkái a zenei olvasás tanításának alapvető eszközeit jelentik:
 - ✓ 333 olvasógyakorlat
 - ✓ Kis emberek dalai
 - ✓ Ötfokú zene
 - ✓ Énekeljünk tisztán!
 - ✓ Bicinia Hungarica

Kodály Zoltán (1882-1967) élete és munkássága

- Született Kecskeméten, 1882. december 16-án.
- A zene szeretete családi vonás: szülei, testvérei kedvtelésből játszottak hangszeren.
- 1884. A család Galántára költözik: falusi emberekkel találkozik, megismerkedik a népdalokkal.
- Nagyszombaton gimnazista.
- 1900. Budapesten megkezdí felsőfokú tanulmányait: magyar-német szakos bölcsészhallgató és a Zeneakadémia zeneszerzés szakos hallgatója.
- 1900-as évek kezdete: népdalgyűjtések Bartók Bélával.
- 1905. Doktori disszertációja: *A magyar népdal strófaszervezete.*

Kodály Zoltán zenei nevelési koncepciója

A zenei nevelési filozófia legfontosabb elvei:

1. **„Legyen a zene mindenkié!”**
2. A zene fontos **személyiségformáló erő**.
3. Kodály embereszménye a *kalokagathia*: a **szép** és a **jó** ember.
4. A zenei nevelést **kisgyermekkorban** kell elkezdni.
5. A zene csak akkor töltheti be személyiségformáló hatását, ha a gyermek elsajátítja annak a jelrendszerét is, megtanul írni-olvasni: **kottaolvasás!**

Kodály Zoltán zenei nevelési koncepciója

- Zenei nevelésben való részesülés minden gyermek számára.
- A fejlesztő tevékenység énekes alapúsága zenei anyanyelv kialakítása.
- Kóruséneklés, közösségformálás
- A zeneértővé válás elengedhetetlen feltétele a *zenei írás-olvasás* elsajátítása *relatív szolmizáció*.

Kodály Zoltán zenei nevelési koncepciója

A „jó” zenész”

- Kiművelt fül (**hallás**)
- kiművelt fej (**értelem**)
- kiművelt szív (**érzelem**)
- kiművelt kéz (**aktív zenélés**)

Mind a négynek egyensúlyban kell lennie!

Kodály Zoltán zenei nevelési koncepciója

Feltételek:

- Képzett tanerő
- Megfelelő óraszám
- Jó tananyag, dalanyag
- Jó módszer

Kodály Zoltán zenei nevelési koncepciója

- **Képzett tanerő:** csak az tud szakszerűen, élményszerűen tanítani, aki maga is birtokában van a kottaolvasásnak, ismeri a zene belső törvényszerűségeit, akinek magának is vannak élményei.
- **Megfelelő óraszám:** Kodály olyan iskolát szeretett volna, ahol a gyermek mindennapi tevékenységében helyet kap az ének, énekes játék, tánc, zenehallgatás. A zenei tevékenységek kedvező transzferhatása megmutatkozik a matematika, idegen nyelv, anyanyelv tanulásában.
- **Jó tananyag, dalanyag:** A zenei anyanyelv elsajátítása az elsődleges!
 - A magyar népdalok, gyermekdalok összegyűjtése, rendszerbe foglalása.
 - Más népek gyermekdalait az eredeti nyelvükön megismerni.
 - Kottaolvasást segítő olvasógyakorlatok.
 - Gyermekversköltők szövegeire komponált dalok.

Kodály Zoltán zenei nevelési koncepciója

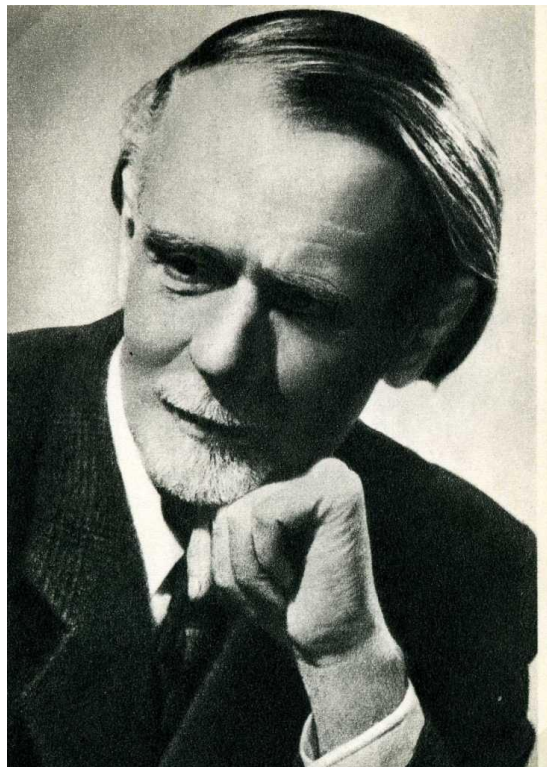
➤ Jó módszer: „Az a metódusom, hogy nincs metódusom”.

Kodály felkérésére tanítványa és kollégája, Ádám Jenő (1896-1982) dolgozta ki a pedagógiai gyakorlatot. Ehhez rendszerbe foglalta a megelőző évszázadok legeredményesebb zenepedagógiai eljárásait:

- A **relatív szolmizációs neveket** Arezzoai Guido (990k-1050) itáliai szerzetes alkotta meg (Szt. János–himnusz kezdősorainak latin szótagjaiból).
- A **hangmagasságok kézjelekkel történő jelzését** Curwen (1818-1880) angol pedagógustól vette át. A dallam betűjelekkel való lejegyzése is az ő módszere.
- Chev  (1804-1864) francia pedagógus a **ritmusgyakorló neveket** alkotta meg.

Kodály Zoltán zenei nevelési koncepciója

Az 1964-es, budapesti ISME (International **S**ociety for **M**usic **E**ducation: Nemzetközi Zeneoktatási Szervezet) konferencián nevezték először „koncepciónak”.

Az alsó tagozatos ének-zene oktatás kezdete

Felhasznált irodalom:

- ❖ *Az ének-zene tantárgy-pedagógiája*. Szerkesztette: Réti Anna – Döbrössy János, ELTE Eötvös Kiadó, 2016
- ❖ *Átmenetek iskoláskorig*. Hegedűsné Tóth Zsuzsanna módszertani vázlata. TÓK Ének-zenei Tanszék honlapja, 2015 ősz
- ❖ Pappné Vencsellői Klára: *Ének-zene tantárgy-pedagógia, Pedellus Tankönyvkiadó, 2007.*

Kodály Zoltán zenei nevelési koncepciója

„Az általános iskola célja: a teljes embert megalapozni. Zene nélkül nincs teljes ember ... A zene ügye az általános iskolában nem is a zene ügye elsősorban. Közönségnevelés=Közösségnevelés”.

(Közönségnevelés, 1958)

Köszönöm a figyelmet!